

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Центр сучасних освітніх технологій

**Методичні рекомендації і завдання
з проведення тренінгу
«Чи знаємо ми інтерактивні методи навчання?»
для викладачів-учасників Тренінг-курсу
«Сучасні освітні технології»**

Одеса ОНЕУ 2014

Методичні рекомендації і завдання з проведення тренінгу «Чи знаємо ми інтерактивні методи навчання?» для викладачів-учасників Тренінг-курсу «Сучасні освітні технології» (Укладач: Г. М. Козлова. – ОНЕУ, ротاپронт, 2014 р. – 33 с.)

Укладач: Г. М. Козлова, канд. екон. наук, доцент

Рецензенти: І. М. Танасюк, канд. екон. наук, доцент (зовнішній рецензент);
С. І. Пучкова, канд. екон. наук, доцент;
А. В. Горбатенко, канд. екон. наук, доцент

Коректор: І. В. Нечиталюк

ВСТУП

Використання інтерактивних методів навчання (ІМН) є одним з ефективних шляхів підвищення якості підготовки фахівців у ВНЗ. Успіх цього завдання значною мірою залежить від рівня кваліфікації викладачів у сфері ІМН.

З метою підготовки викладачів ВНЗ з питань використання у навчальному процесі методів інтерактивного навчання в ОНЕУ організовано постійно діючий Тренінг-курс «Сучасні освітні технології».

Завданнями Тренінг-курсу є:

- формування знань про основні підходи і принципи розробки і впровадження системи ІМН в економічному ВНЗ;
- прищеплювання умінь і навичок розробки і вживання окремих видів ІМН для конкретних навчальних ситуацій;
- формування в учасників компетенцій, необхідних для успішного ведення занять із застосуванням ІМН.

Реалізація цих завдань здійснюється в різних формах навчання, зокрема в читанні лекційного курсу, програванні основних методів навчання (ділових ігор, конкретних ситуацій, ігрового проектування та ін.), у керівництві підготовкою випускних робіт після закінчення навчання.

Важливе місце в системі занять займає тренінг «Чи знаємо ми ІМН?». Він проводиться на завершальному етапі навчання з метою закріплення, систематизації і перевірки знань та вмінь учасників Тренінгу, а також з метою виявлення і формування компетенцій, що свідчать про наявність у них здібностей для успішного використання методів інтерактивного навчання.

Для підвищення мотивації викладачів до активної участі Тренінг проводиться у формі змагання команд. З метою підготовки до участі в тренінгу викладачі мають можливість здійснити самоперевірку знань у галузі використання ІМН за допомогою тестів (Додаток В), а також закріпити знання шляхом засвоєння термінологічного словника. (Додаток Г)

Проведення тренінгу «Чи знаємо ми ІМН?» рекомендується і при підготовці магістрів з менеджменту організацій та адміністрування у рамках навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі».

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ТРЕНІНГ «ЧИ ЗНАЄМО МИ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ?»

1.1. Завдання, склад і зміст етапів проведення тренінгу

Завданнями тренінгу є організація і проведення змагань для визначення рівня знань і вмінь в області теорії і практики інтерактивного навчання.

Відповідно до цих завдань передбачено проведення таких етапів:

1. *Етап «Ерудит»* призначений для оцінювання знань з теоретичних питань в сфері ІМН, зокрема понятійного апарату, ознак класифікації ІМН, технології і процедур розробки окремих видів ІМН, принципів комплексного підходу до організації розробки і використання ІМН.

2. *Етап «Експертиза»* призначений для оцінювання знань і вмінь проводити експертизу методичної розробки ІМН щодо відповідності її змісту методу, вказаному в найменуванні роботи.

3. *Етап «Атестація»* передбачає розробку моделі викладача - організатора ділових ігор та атестацію окремих учасників відповідно до вимог розробленої моделі.

4. *Етап «СПИМН»* направлений на виявлення вмінь організувати у ВНЗ діяльність кафедр та окремих викладачів зі створення комплексної системи інтерактивного навчання на основі розробки і впровадження програм вживання ІМН за напрямками і спеціальностями.

5. *Етап – «Кросворд»* має на меті визначення рівня знань понятійного апарату ІМН. Може проводитися у формі чайнвордів або ребусів.

Окрім названих основних етапів у програму тренінгу можуть включатися допоміжні завдання, покликані додавати тренінгу емоційного забарвлення. Наприклад, етап «Представлення команд», у якому учасники виступають з вітанням, демонструють своє ставлення до ІМН, співучасників, експертів.

На цьому етапі рекомендується включати елементи гумору, вводити художнє оформлення.

Може також проводитися конкурс на краще оформлення тренінгу, при цьому оцінюється якість тематичних експозицій, окремих художніх атрибутів при оформленні конкурсів (нагрудних значків учасників, емблем команд та ін.)

1.2. Підготовка і проведення тренінгу

Робота з підготовки тренінгу включає низку заходів, пов'язаних з розробкою методичних матеріалів, з підготовкою матеріально-технічного забезпечення і самих учасників.

Комплект методичних матеріалів для тренінгу включає: «Положення про тренінг», у якому формулюється мета і завдання її організації, зміст етапів, методика підготовки і проведення; сценарій тренінгу.

Підготовка матеріально-технічного забезпечення здійснюється з метою оснащення етапів тренінгу необхідним оформлювальним і робочим реквізитом (презентаційним матеріалом, емблемами, значками, кросвордами, ребусами, канцелярським приладдям, годинником, засобами аудіо-візуального і музично-звукового оформлення).

Підготовка учасників проводиться у формі роз'яснювальної бесіди про цілі, завдання і зміст етапів тренінгу; про методику підготовки та участь в окремих конкурсах; про критерії оцінювання.

Має сенс практикувати підготовку домашніх завдань, зокрема за етапом «Атестація» (створення моделі «успішного» викладача).

Проведення тренінгу здійснюється в такому порядку:

1. Оголошення програми, представлення учасників і експертів.
2. Оголошення змісту етапу, його умов і критеріїв оцінювання.
3. Проведення кожного етапу з оголошенням накопиченої кожною командою учасників суми балів.

Учасники виконують завдання. Експерти оцінюють результати і заносять їх у спеціальні таблиці (додаток Б). Остаточне підбиття підсумків і визначення переможців здійснюється за максимальною кількістю набраних балів.

2. СЦЕНАРІЙ ТРЕНІНГУ «ЧИ ЗНАЄМО МИ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ?»

Учасники: 3-4 команди із 5-7 осіб.

Експерти: голова _____
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Ведучий _____

1. Вступне слово викладача – керівника тренінгу.
2. Оголошення порядку проведення тренінгу і представлення учасників.

3. ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

3.1. Етап «Представлення команд»

Оцінюється тематична спрямованість – 3бали, художнє оформлення – 2 бали. Час виступу до 3-х хвилин.

3.2. Етап «Ерудит»

Командам по черзі за принципом лотереї пропонується по 2-3 питання з переліку, наведеному в додатку 1.

Оцінювання відповідей здійснюється за 5-бальною шкалою. Час на підготовку кожної відповіді – 1 хв., час на відповідь – не більше 3-х хвилин.

3.3. Етап «Експертиза»

Учасникам пропонується провести експертизу однієї з двох методичних розробок щодо відповідності її змісту назві зафіксованого в ній методу.

Оцінювання ведеться за 10-ти бальною шкалою, причому оцінюється адекватність рішення - 5 балів, його аргументованість – 3 бали, творчий підхід – 2 бали.

Час на підготовку – 5 хв. на одну роботу.

Час на відповідь – до 2-х хв.

3.4. Етап «Атестація»

1. Домашнє завдання: команди розробляють модель «успішного» викладача з включення 10 компетенцій, що ранжуються за значимістю.

2. Організовує експертне оцінювання відповідності особи капітана команди-суперника переліку названих у моделі компетенцій.

Час, що виділяється на виконання п. 2, 10 хвилин.

П. 1 оцінюється за 10-бальною шкалою – по мірі наближення до моделі-еталону (є у експертів).

Оцінювання п. 2 здійснюється за 5-бальною шкалою – з урахуванням уміння членів команди правильно і своєчасно організувати роботу.

3.4. Етап «Інтерактивний комплекс за напрямом і зі спеціальності»

Командам пропонується завдання з розробки і впровадження комплексу ІМН за напрямом чи зі спеціальності.

Результатом виконання завдання має бути перелік організаційно-методичних заходів щодо застосування ІМН.

Час на підготовку – 10 хв.

Час на відповідь – 5 хв.

Оцінюється за 10-ти бальною шкалою – з урахуванням повноти і конкретності відповідей.

3.5. Етап «Кросворд»

Кожній команді пропонується розв'язати тематичний кросворд з ІМН, що складається з 20 термінів.

Час на підготовку – 10 хвилин.

Оцінюється за 10-ти бальною шкалою залежно від кількості правильних відповідей.

Результати оцінювання заносяться в таблиці 1-7 додатка Б.

ПИТАННЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЕТАПУ «ЕРУДИТ»

1. Розкрийте роль ІМН у вирішенні завдань перебудови вищої освіти в Україні згідно з вимогами Болонського процесу.
2. Розкрийте сутність нової парадигми освіти, яка базується на компетенціях.
3. ІМН як механізм формування професійних та універсальних компетенцій.
4. ІМН як чинник формування ділової людини.
5. Основні відмінності ІМН від традиційних форм і методів навчання.
6. Основні ознаки класифікації ІМН і види ІМН за назвами та групами.
7. Що таке «проблемна лекція»? Її основні ознаки. Приклади.
8. ДГ як метод інтерактивного навчання, її ознаки.
9. Назвіть етапи розробки ДГ.
10. Методи і системи оцінювання результатів ДГ.
11. Принципи та механізм ДГ. Які компетенції формує ДГ?
12. Що потрібно зробити, щоб перетворити виробничу ситуацію на ДГ.
13. Метод розігрування ролей, які компетенції він формує.
14. Метод Кейс-стаді як інструмент формування професійних та універсальних компетенцій. Етапи його розробки.
15. Тренінг як метод інтерактивного навчання.
16. Порядок підготовки і проведення тренінгу.
17. Ознаки ігрового проектування, сфери його застосування.
18. Ігрове проектування як засіб формування креативних компетенцій.
19. Принципи комплексного підходу до розробки і впровадження ІМН у ВНЗ.
20. Інтерактивний комплекс як форма реалізації компетентнісного підходу до планування й організації навчання.
21. Комплекс методів інтерактивного навчання за напрямом (спеціальністю), його призначення, зміст, порядок створення.
22. Організація діяльності кафедр і викладачів з розробки комплексів ІМН.
23. Комплексна ділова гра зі спеціальності, її призначення і зміст.
24. Організація розробки комплексної ділової гри.
25. Навчально-тренінгове підприємство (НТП) як інформаційна база для створення комплексів ІМН.
26. Процес створення НТП.
27. Структура НТП і функціональне призначення її блоків.
28. НТП як функціональна та інформаційна основа комплексної ділової гри зі спеціальності.
29. НТП як інформаційне середовище до створення й впровадження міждисциплінарного тренінгу за фахом.
30. Робота у малих групах як засіб формування комунікативних компетенцій.

ДОДАТОК Б

Таблиця 1

1. Етап «Представлення команд»

Команди	Оцінка в балах (5)		Усього
	Тематична спрямованість (3)	Художнє оформлення (2)	
1			
2			

Таблиця 2

2. Етап «Ерудит»

Команди	Оцінка в балах (5)			Усього
	питання №1	питання № 2	питання № 3	
1				
2				

Таблиця 3

3. Етап «Експертиза»

Команди	Оцінка в балах (10)			Усього
	Адекватність рішення (5)	Міра аргументації (3)	Творчий підхід (2)	
1				
2				

Таблиця 4

4. Етап «Атестація»

Команди	Оцінка в балах (15)		Усього
	1 етап (10)	2 етап (5)	
1			
2			

Таблиця 5

5. Етап «Інтерактивний комплекс»

Команди	Оцінка в балах (10)		Усього
	Повнота рішень	Конкретність рішень	
1			
2			

Таблиця 6

6. Етап «Кросворд», «Ребус», «Оформлення тренінгу»

Команди	Оцінка в балах			Усього
	Кросворд (10)	Ребус (6)	Оформлення	
1				
2				

Таблиця 7

Зведена таблиця підсумків тренінгу

Команди	Оцінка в балах						Усього	Місце
	1	2	3	4	5	6		
1								
2								

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. **Болонський процес було ініційовано у:**
 - A) 1998 р.;
 - B) 1999 р.;
 - C) 2000 р.;
 - D) 2005 р.
2. **Головною метою Болонського процесу є:**
 - A) стандартизація підходів до організації навчального процесу;
 - B) створення єдиного європейського освітнього та наукового простору;
 - C) спрощення системи контролю знань;
 - D) відповіді А, В правильні.
3. **Обрати зайве. Кредити ECTS:**
 - A) сприяють полегшенню визнання навчальних досягнень студентів навчальними закладами;
 - B) 60 кредитів становить навчальне навантаження на один навчальний рік;
 - C) регулює зміст, структуру та еквівалентність навчальних програм;
 - D) відображають кількість роботи, якої вимагає кожен блок курсу, відповідно до загальної кількості роботи, необхідної для завершення навчання в закладі.
4. **Тривалість першого етапу навчання за ECTS:**
 - A) не менше п'яти років;
 - B) не менше чотирьох років;
 - C) не менше трьох років;
 - D) не менше двох років.
5. **ECTS є складовою частиною:**
 - A) програми TEMPUS;
 - B) програми SOCRATES;
 - C) кредитно-модульної системи процесу;
 - D) рейтингової системи.
6. **Основні документи ECTS:**
 - A) навчальний план, структурно-логічна схема, індивідуальний план навчання;
 - B) інформаційний пакет, навчальний контракт, перелік оцінок;

- C) інформаційний пакет, навчальний та індивідуальний плани;
D) навчальний контракт, індивідуальний план.
7. **Навчальне навантаження студента на один навчальний рік в ECTS складає:**
A) 60 кредитів;
B) 120 кредитів;
C) 240 кредитів.
D) немає правильної відповіді
8. **Кредит ECTS має відображати години, які відведено на:**
A) аудиторні заняття;
B) аудиторні заняття та самостійну роботу;
C) самостійну роботу;
D) всі види навчальної діяльності студента.
9. **Кредит ECTS складає:**
A) 24 годин;
B) 36 годин;
C) 54 годин;
D) 72 години.
10. **Кредитно-модульна система організації навчального процесу – це:**
A) модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та рейтингової оцінки знань;
B) модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні кредитних технологій навчання та рейтингової оцінки знань;
C) модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових кредитів;
D) модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій та інтерактивного навчання.
11. **Нормативний термін навчання за програмою підготовки спеціаліста становить:**
A) 3,5 – 4 роки на основі кваліфікації бакалавра;
B) 1 – 1,5 роки на основі кваліфікації бакалавра;
C) 2 – 2,5 роки на основі кваліфікації бакалавра;
D) 2 – 3 роки на основі кваліфікації бакалавра.
12. **Перепідготовка – це:**
A) набуття особою здатностей виконувати окремі завдання та обов'язки, які мають особливості, у межах спеціальності;

- В) набуття особою здатностей виконувати додаткові завдання та обов'язки в межах спеціальності;
- С) набуття особою досвіду виконання завдань та обов'язків певної спеціальності;
- Д) отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду.
- 13. Дидактична тріада:**
- А) «знання – уміння – навички»;
- В) «освіта – знання – уміння»;
- С) «професіоналізм – уміння – навички»;
- Д) «знання – компетентність – уміння».
- 14. Модель підходу з огляду на результат:**
- А) головним є те, що викладається;
- В) аналізу підлягають реальні явища;
- С) спрямований на аналіз набору компетентностей;
- Д) необхідність змін функцій навчального процесу.
- 15. Національна рамка кваліфікацій діє в Україні з:**
- А) 6 січня 2011 р.;
- В) 6 січня 2012 р.;
- С) 6 січня 2013 р.;
- Д) 6 січня 2014 р.
- 16. Кількість кваліфікаційних рівнів освіти в Національній рамці кваліфікацій:**
- А) 8;
- В) 7;
- С) 9;
- Д) 6.
- 17. Які стандарти визначені щодо кожного з 9-ти рівнів Національної рамки кваліфікацій:**
- А) знання, уміння, комунікації, автономність та відповідальність;
- В) знання, здібності, комунікації, автономність;
- С) знання, уміння, комунікації; відповідальність;
- Д) знання, здібності, автономність та відповідальність.
- 18. Назвіть кінцеві цілі в системі професійно-діяльного навчання:**
- А) формування та закріплення знань, умінь і навичок стосовно майбутнього робочого місця;
- В) формування комплексу характеристик професійної свідомості стосовно

- змісту ОКХ;
- С) формування комплексу характеристик професійної свідомості стосовно змісту ОПП;
- Д) немає правильної відповіді.
- 19. *Форми та методи аудиторного навчання, що не є інтерактивними:***
- А) робота у малих групах;
- В) ділова гра та рольова гра;
- С) кейс-метод і тренінг;
- Д) лабораторне заняття.
- 20. *Принципи створення навчального середовища в умовах професійно-орієнтованого навчання:***
- А) навчання в контексті реальної проблеми та навчання в контексті реальної ситуації;
- В) навчання в соціальному контексті («навчатися через спілкування»);
- С) навчання в політичному контексті;
- Д) правильно А і В.
- 21. *Основні ознаки організації інтерактивного навчання:***
- А) навчання – це конструктивний та емоційний процес;
- В) навчання – це соціальний, комунікаційний процес;
- С) навчання – це пасивний процес конструювання знань;
- Д) правильно А і В.
- 22. *Компетентнісний підхід до навчання базується на:***
- А) формуванні знань, умінь і навичок;
- В) формуванні професійних компетенцій;
- С) формуванні універсальних компетенцій;
- Д) правильно В і С.
- 23. *Інтерактивне навчання є:***
- А) механізм формування професійних компетенцій;
- В) механізм формування універсальних компетенцій;
- С) правильно А і В;
- Д) механізм формування ЗУН (знань, умінь, навичок).
- 24. *Ділові ігри проводяться:***
- А) на молодших курсах, займають 4-6 академічних годин;
- В) на старших курсах, займають 4-6 академічних годин;
- С) на молодших курсах, займають 6-8 академічних годин;
- Д) на старших курсах, займають 6-8 академічних годин.

25. **Вимоги до ділової гри:**
А) наявність проблеми;
В) альтернативність вирішення проблеми;
С) етапність проведення гри;
D) усі відповіді правильні.
26. **Принципи системного підходу до використання інтерактивних методів навчання:**
А) цільова спрямованість на майбутню професію, послідовність та наступництво, навчання в контексті реальної проблеми;
В) цільова спрямованість на майбутню професію, послідовність та наступництво, безперервність;
С) навчання в контексті реальної ситуації, навчання з інструктивною підтримкою;
D) правильно А і В.
27. **Рольові ігри поділяються на:**
А) педагогічні та психологічні;
В) практичні та психологічні;
С) педагогічні, психологічні та практичні;
D) педагогічні та практичні.
28. **Універсальний інтерактивний метод навчання, який використовується в різних начальних дисциплінах і різноманітних формах ведення практичних занять:**
А) рольова гра;
В) робота у малих групах;
С) кейс-метод;
D) тренінг.
29. **Взаємозв'язок між запам'ятовуванням і видом сприйняття інформації:**
А) 30%, якщо читаю інформацію;
В) 70%, якщо чую і бачу інформацію;
С) 90%, якщо самостійно розробив інформацію;
D) 40%, якщо чую інформацію.
30. **Значення групового навчання:**
А) є тим базисом, на якому будується активна участь усіх без винятку членів великої групи;
В) забезпечує перехід до творчого застосування засвоєних знань;
С) кожен учасник включається до занять, щоб самостійно

- формулювати та вирішувати проблеми, розширювати особисті знання, приймати та оцінювати рішення;
- D) культурне спілкування.
31. **Вимогами щодо успішного групового навчання є такі:**
- A) кількість членів малої групи не має значення;
- B) усі члени групи повинні бути рівноправними;
- C) усі члени групи повинні бути підготовлені для цієї роботи і дотримуватися певної самодисципліни у пропонуваному режимі;
- D) всі відповіді, крім А, – правильні.
32. **При визначенні теми заняття потрібно врахувати:**
- A) тема повинна бути цікавою групі;
- B) тема повинна бути достатньо складною;
- C) тема не повинна відповідати за своїм об'ємом та за своєю структурою кількості учасників групи;
- D) всі відповіді, крім В, – правильні.
33. **У ході групового навчання студенти розвивають свої професійні і універсальні (соціальні) компетенції, а саме:**
- A) уміння колективно аналізувати проблеми і вибрати найбільш відповідні шляхи їх вирішення, відповідати за результати своєї роботи;
- B) слухати інших і враховувати їх думки та конструктивно вирішувати конфлікти;
- C) правильно А і В;
- D) правильно тільки А.
34. **Фази, які «проживає» мала група:**
- A) фаза формування групи та бродіння;
- B) відновлююча фаза і фаза виконання;
- C) фаза затухання;
- D) правильно А і В.
35. **Стилі керівництва у груповому навчанні:**
- A) авторитарний, партнерський, стиль невторчання;
- B) авторитарний, демократичний, ліберальний;
- C) авторитарний, бюрократичний, патерналістський;
- D) авторитарний, демократичний, патерналістський.
36. **Переваги партнерського стилю керівництва:**
- A) розвивається повага до інших учасників і готовність піти їм назустріч;

- В) дискусії носять більш відкритий характер і, тим самим, легше розраховуються конфліктні ситуації;
- С) значно підвищується активність і мотивація учасників, унаслідок чого розвантажується тренер;
- Д) всі відповіді правильні.
- 37. Особливості авторитарного стилю навчання при санкціонованій поведінці:**
- А) немає дискусій по запропонованих рішеннях;
- В) покарання;
- С) якщо похвала, то направлена на особистість;
- Д) правильно В і С.
- 38. Ділова гра зародилася:**
- А) в XVII столітті спочатку як військова гра;
- В) в XVII столітті спочатку як спортивна гра;
- С) в XVIII столітті спочатку як військова гра;
- Д) в XIX столітті спочатку як розвиваюча гра.
- 39. Російські вчені в 50-х роках створили передумови для нової епохи ділової гри, яка застосовувалася для вирішення:**
- А) соціальних проблем;
- В) військових проблем;
- С) міжпрофесійних комплексних проблем;
- Д) усі відповіді правильні.
- 40. Види ділових ігор залежно від тематичної направленості:**
- А) орієнтовані на прийняття рішень, вузько тематичні, комплексні, системні, пошукові;
- В) орієнтовані на прийняття рішень, вузько тематичні, функціональні, комплексні;
- С) орієнтовані на прийняття рішень, вузько тематичні, комплексні, пошукові;
- Д) орієнтовані на прийняття рішень, вузько тематичні, комплексні, констатуючі.
- 41. Види ділових ігор за кінцевим результатом:**
- А) жорсткі, вільні, відкриті;
- В) навчальні, констатуючі, пошукові;
- С) навчальні, вільні, відкриті;
- Д) немає правильної відповіді.

42. ***У темі ділової гри відображається:***
А) характер діяльності, склад учасників;
В) масштаб управління, умови обстановки;
С) ідея та суть гри;
D) правильно А і С.
43. ***Складові ігрової моделі ділової гри:***
А) теоретичні основи створення та розвитку ділової гри, види та специфічні особливості ділової гри;
В) практичні аспекти, цілі та переваги ділової гри;
С) правильно А і В;
D) немає правильної відповіді.
44. ***Предметом ділової гри є:***
А) найбільш типовий фрагмент ділової гри, який пояснює зміст, чітко визначену навчальну ціль, порядок проведення гри;
В) найбільш типовий фрагмент, який повинен адекватно відображати професійні та соціально-особові стосунки, що характерні для того фрагмента професійної діяльності, який моделюється у грі;
С) ситуація, яка вміщує в себе проблемність і не може бути засвоєна індивідуально;
D) найбільш типовий фрагмент професійної діяльності, виконання якого потребує системного застосування різноманітних умінь та навичок, сформованих в період навчання.
45. ***Не є ціллю ділової гри:***
А) для кого і для чого повинна проводитися ділова гра;
В) результати, які повинні бути досягнуті;
С) масштаб управління;
D) усі відповіді, крім В, – правильні.
46. ***Переваги ділової гри над традиційними методами навчання:***
А) теоретичні знання трансформуються у діяльнісний контекст майбутньої професії;
В) дає необхідні директиви;
С) знання використовуються для майбутнього абстрактного застосування;
D) усі відповіді правильні.
47. ***Ролевою грою є:***
А) універсальний інтерактивний метод навчання щодо використання в різних начальних дисциплінах та різноманітних формах ведення

- практичних занять;
- В) одна з форм організації мовної адаптації, яка використовується в навчальних цілях;
- С) практична ситуація для прийняття управлінських рішень;
- Д) усі відповіді правильні.
- 48. Основна ціль рольової гри:**
- А) розвиток навичок застосування різних технологій оцінки альтернативних варіантів за умов невизначеності та неповної інформації;
- В) формування навичок вироблення критеріїв оцінки альтернативних варіантів, включаючи ситуації з суперечливими критеріями;
- С) організоване мовне спілкування тих, хто навчається, відносно розподілених між ними ролей та ігрового сюжету;
- Д) усі відповіді правильні.
- 49. Функції рольових ігор:**
- А) мотиваційно-спонукальна, навчаюча, виховна, орієнтуюча, політична;
- В) мотиваційно-спонукальна, навчаюча, виховна, орієнтуюча;
- С) правильно А і В.
- Д) немає правильної відповіді.
- 50. Ролі класифікуються на:**
- А) соціальні та міжособистісні;
- В) професійні та соціально-демографічні;
- С) взаємодоповнюючі;
- Д) професійні та взаємодоповнюючі.
- 51. Соціальні ролі:**
- А) обумовлені місцем індивіду в системі об'єктивних соціальних відносин (професійні, соціально-демографічні);
- В) визначаються місцем індивіду в системі міжособистісних відносин (лідер, друг, суперник тощо);
- С) правильно А і В.
- Д) немає правильної відповіді.
- 52. Міжособистісні ролі:**
- А) обумовлені місцем індивіду в системі об'єктивних соціальних відносин (професійні, соціально-демографічні);
- В) визначаються місцем індивіду в системі міжособистісних відносин (лідер, друг, суперник та інше);
- С) правильно А і В.

- D) немає правильної відповіді.
53. **Вимоги до рольових ігор:**
- A) повинна стимулювати мотивацію навчання;
 - B) організовуватися таким чином, щоб студенти могли в активному мовному спілкуванні з максимальною ефективністю використовувати відпрацьований мовний матеріал;
 - C) правильно А і В.
 - D) немає правильної відповіді.
54. **Навчаючі можливості рольових ігор:**
- A) найбільш точніша модель спілкування;
 - B) сприяє розширенню асоціативної бази при засвоєнні мовного матеріалу;
 - C) правильно А і В.
 - D) немає правильної відповіді.
55. **Рольові дії:**
- A) дії, які виконують учасники, граючи певну роль;
 - B) вербальні та невербальні дії;
 - C) вербальні дії;
 - D) невербальні дії.
56. **Орієнтуюча функція ролевих ігор:**
- A) ролева гра допомагає згуртувати колектив, до активної діяльності залучаються сором'язливі і боязкі, і це сприяє самозатвердженню кожного в колективі;
 - B) ролева гра – це вправи для опанування навичок та умінь діалогічної мови в умовах міжособистісного спілкування;
 - C) ролева гра формує здатність зіграти роль іншої людини, побачити себе з позиції партнера по спілкуванню. Вона орієнтує навчаючих на планування власної мовної поведінки і поведінки співбесідника, розвиває вміння контролювати свої вчинки, давати об'єктивну оцінку вчинкам інших;
 - D) усі відповіді правильні.
57. **Кейс - це:**
- A) практична ситуація, яка становить опис реального чи вигаданого (який однак моделює реальний) випадку схвалюваних рішень, їх передумов та наслідків;
 - B) опис ділової ситуації, яка реально виникла або стоїть перед відповідальними менеджерами;

- С) правильно А і В.
D) немає правильної відповіді.
58. **Призначення кейс-методу:**
A) розвиток навичок аналізу та критичного мислення в реальних управлінських ситуаціях;
B) формування навичок вироблення критеріїв оцінки альтернативних варіантів, включаючи ситуації із суперечливими критеріями;
C) розвиток здатності знаходити компроміс у ситуаціях, які характеризуються наявністю різноманітних, суперечливих точок зору;
D) усі відповіді правильні.
59. **Класифікація кейсів за змістом не включає:**
A) короткий опис типової ситуації в управлінні;
B) короткий опис реальної ситуації;
C) систему заздалегідь визначених оцінок;
D) опис реалістичної неструктурованої проблеми.
60. **Класифікація кейсів за характером інформації включає:**
A) факти, підібрані та згруповані з метою висвітлення взаємних зв'язків;
B) опис складної комплексної проблеми, орієнтований на осіб, які ухвалюють рішення;
C) вибір слухачами оціночної системи;
D) правильно А і С.
61. **Які умови використання відповідають Міді-кейсу?**
A) дати слухачам наочну ілюстрацію, короткий практичний приклад для демонстрації, аналізу та кращого засвоєння конкретного теоретичного положення;
B) текст кейсу дає опис практичної управлінської ситуації;
C) описує, як правило, складну управлінську ситуацію, що містить у собі комплексну проблему;
D) немає правильної відповіді.
62. **Що входить до комплексу матеріалів з кейс-стаді, необхідних для учасників?**
A) презентація, текст кейсу, анотація;
B) методичні рекомендації, авторське бачення відповідей на запитання та практичні завдання;
C) анотація, запитання та практичні завдання;

- D) правильно А і В.
63. **Який принцип підготовки кейсів описує така характеристика: відсутність очевидного єдиного правильного рішення?**
- A) альтернативність;
 - B) екстраполяція;
 - C) нейтральність;
 - D) немає правильної відповіді.
64. **Етап проведення заняття з кейс-методу включає в себе такі підпункти:**
- A) розробка сценарію, підбиття підсумків;
 - B) попереднє обговорення в аудиторії, презентація результатів аналізу перед групою, дискусія у групі;
 - C) правильно А і В;
 - D) немає правильної відповіді.
65. **Ідеальною за своїм кількісним складом є група, що складається із:**
- A) 10-20 слухачів;
 - B) 12-15 слухачів;
 - C) 15-20 слухачів;
 - D) 12-20 слухачів.
66. **Проектний метод спрямований на:**
- A) сприяння розвитку творчих здібностей і логічного мислення;
 - B) об'єднання знань, отриманих у ході навчального процесу, й пошук нової, додаткової, інформації професійного спрямування;
 - C) залучення учасників до аналізу й вирішення певних життєвих ситуацій і проблем;
 - D) усі відповіді правильні.
67. **Етапи виконання проекту:**
- A) обґрунтування, дослідження та закриття проекту;
 - B) підготовка, обґрунтування та впровадження проекту;
 - C) обґрунтування, пошуковий, технологічний та заключний етапи;
 - D) підготовка, дослідження та впровадження проекту.
68. **Мета використання проектного методу:**
- A) полягає у формуванні навичок ефективного використання

інформаційно-комунікаційних технологій при навчанні учасників різного віку за допомогою інноваційних педагогічних технологій, якими передбачається самостійна (індивідуальна чи групова) дослідницько-пошукова діяльність учасників;

В) з'ясування життєвих цінностей людини, посилення почуття його самоідентичності;

С) правильно А і В.

Д) немає правильної відповіді.

69. Коли з'явився метод проектів?

А) початок ХХ століття;

В) середина ХХ століття;

С) кінець ХІХ століття;

Д) кінець ХХ століття.

70. Недоліками проектного навчання є:

А) не дає можливості організувати навчальну діяльність, дотримуючись розумного балансу між теорією і практикою;

В) можуть виникати ситуації, коли учасники групи намагаються перекинути свої завдання іншим, більш сумлінним;

С) не є гнучкою моделлю організації навчального процесу.

Д) правильно В і С.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

База знань - сукупність фактів і правил виводу, що допускають логічний висновок і осмислену обробку інформації.

Бакалавр - назва академічного ступеня (кваліфікації), що присуджується після завершення першого етапу (підрівня) 5-го рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти, першого циклу вищої освіти в Болонській класифікації та відповідає 6-му рівню Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. Здобуття кваліфікації (академічного ступеня) бакалавра зазвичай потребує 180–240 кредитів.

Болонська декларація - декларація про міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти, що підписана у 1999 р. у м. Болонья (Італія) на рівні відповідальних за вищу освіту міністрів 29 європейських країн та започаткувала Болонський процес зі створення привабливого і конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти. Декларацією проголошено основні цілі: запровадження зрозумілих і порівнюваних академічних ступенів та їх двоциклової організації; прийняття системи кредитів, аналогічної Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі; сприяння мобільності студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів; розвиток європейського співробітництва із забезпечення якості та європейського виміру вищої освіти.

Болонський процес - структурна й парадигмальна реформа вищої освіти в Європі, початок якій покладено підписанням Болонської декларації в 1999 р. у Болоньї (Італія) і яка спрямована на створення привабливого і конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти. Реалізація перетворень здійснюється відповідно до комюніке (декларацій) конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту, що проводяться не рідше ніж раз на два роки: 2001 (Прага), 2003 (Берлін), 2005 (Берген), 2007 (Лондон), 2009 (Левен/Лювен-ля-Ньов), 2010 (Будапешт/Відень).

Валідність тесту - комплексна характеристика, яка свідчить про те, що тест дозволяє оцінити саме те, для чого він призначений (у тестах досягнень – міра засвоєння навчального матеріалу).

Викладацький персонал - персонал закладу вищої освіти/вищого навчального закладу, основним завданням якого є викладання. Включає осіб, які обіймають посади, що передбачають здійснення викладання.

Вища освіта - формальна освіта, що надається на найвищих (5-му і 6-му) освітніх рівнях за Міжнародною стандартною класифікацією освіти в

університетах, інших закладах вищої освіти/вищих навчальних закладах та відповідає 5–8-м рівням Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя.

Вищий навчальний заклад - див. Заклад вищої освіти.

Відеоконференція - в системі навчання з використанням ІКТ – електронна інтерактивна взаємодія віддалених один від одного студентів і викладача, здійснювана в реальному масштабі часу за допомогою телекомунікаційного устаткування. Передані зображення, що виводяться на дисплей комп'ютера, можуть включати потоки відео, нерухомі зображення об'єктів, інформацію або дані з графіків, файлів чи додатків. Розрізняють відеоконференції типу «крапка-крапка» і багатобічні.

Вміння - здатність до застосування знань і розуміння для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння бувають когнітивними (інтелектуально-творчими) на підставі логічного, інтуїтивного, творчого мислення або практичними на основі спритності, майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів.

Дидактична одиниця - це логічно самостійна частина навчального матеріалу дисципліни, що відповідає за своїм обсягом і структурою таким змістовним компонентам, як поняття, теорія, закон, явище, факт, об'єкт та ін. Дидактичні одиниці служать орієнтиром для порівняння навчальних програм тих чи інших навчальних закладів з метою встановлення спадкоємності змісту освіти.

Дистанційна освіта - це така педагогічна система, у якій реалізується процес дистанційного навчання з підтвердженням освітнього цензу.

Дистанційне навчання - це цілеспрямований процес інтерактивної (діалогової), асинхронної або синхронної взаємодії викладача і студентів між собою та із засобами навчання, індиферентний до їх розташування в просторі і погоджений у часі.

Європейські стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти - документ, що ухвалений на Болонському саміті у 2005 р. в Бергені (Норвегія) та містить стандарти й рекомендації для закладів та агенцій забезпечення якості вищої освіти. Стосується внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

Забезпечення якості - сукупність процедур, що застосовуються на інституційному (внутрішньому) та національному і міжнародному (зовнішньому) рівнях для якісної реалізації освітніх/навчальних програм і присудження кваліфікацій.

Заклад вищої освіти - заклад освіти, основним завданням якого є забезпечення умов, необхідних для здобуття особою вищої освіти. У світовій практиці основним типом закладів вищої освіти є університет.

Інтернет-технології - інформаційні, телекомунікаційні та інші технології, а також сервісні послуги, на основі яких відбувається діяльність у мережі Інтернет або з її допомогою.

Інформатизація - глобальний процес виробництва і повсюдного використання інформації як суспільного ресурсу, що базується на масовому впровадженні технологій збору, обробки, зберігання і передачі інформації та обумовлює глибокі зміни прогресивного характеру соціально-економічних, політичних і соціокультурних структур у суспільстві, істотно впливає на рівень і якість життя населення.

Інформаційно-освітнє середовище - це програмно-телекомунікаційний і педагогічний простір з єдиними технологічними засобами ведення навчального процесу в середовищі Інтернет, незалежних від професійної спеціалізації (рівня пропонованої освіти), організаційно-правової форми і форми власності навчальних закладів. Виділяють три її характерних ознаки: педагогічну систему і підсистеми, що її забезпечують: фінансову, матеріально-технічну, маркетингову, нормативно-правову ієрархію методів для створення інформаційних ресурсів і роботи з ними; розподілене в просторі співтовариство суб'єктів, зацікавлених в інтерактивній участі в педагогічній діяльності із застосуванням ІКТ, що мають технічні можливості для такої участі і беруть у ній реальну участь.

Інформаційні освітні технології - тип інформаційних технологій, у якому об'єктами опису, обробки і представлення є знання про ту чи іншу предметну галузь.

Інформаційні ресурси - усе те, що накопичено людьми для задоволення їх потреб у тій чи іншій інформації.

Інформаційні ресурси Internet - електронна пошта, телеконференції, видалені відкриті читацькі каталоги, віртуальні (мережеві електронні) бібліотеки, онлайн-журнали, бази і банки даних, бази знань.

Кваліфікація - офіційний результат процесу оцінювання й визнання, який отримано, коли компетентний орган установив, що особа досягла результатів навчання за заданими стандартами. За концепцією Міжнародної стандартної класифікації професій, кваліфікація характеризує здатність особи виконувати завдання й обов'язки певного виду діяльності, визначається рівнем і спеціалізацією освіти (формальної, неформальної, інформальної). Сучасне розуміння кваліфікації як «втілення певної якості» (лат.) виходить за межі

придатності для професійної діяльності та не обмежується її професійними ознаками. Рамки (як певне шкалювання) кваліфікацій передбачають принципову їх вимірюваність (визначеність) і градацію. Для забезпечення цього кваліфікації описуються в термінах результатів навчання, останні, у свою чергу, виражаються через компетентності (реалізаційні здатності особи). Термін «кваліфікація» охоплює широке різноманіття результатів формального, неформального, інформального навчання як в освітній системі, так і поза нею. З огляду на провайдера кваліфікацій вони поділяються на академічні/освітні (надаються освітньою системою на основі освітніх стандартів) та професійні (надаються переважно роботодавцями або спільно з ними на основі професійних стандартів, вироблених у сфері праці). У Лісабонській конвенції з визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні (1997 р.), спрямованій на порівнювання і встановлення еквівалентності документів про вищу освіту різних країн, документах Європейського простору вищої освіти під кваліфікацією також розуміють будь-який ступінь, звання, диплом або інше свідоцтво, що видане компетентним органом і засвідчує успішне закінчення відповідної програми з вищої освіти.

«Кейс-стаді» - (англ. case-study) методика ситуаційного навчання, що ґрунтується на реальній дійсності (наприклад, функціонування якого-небудь підприємства), яка вимагає від студента пошуку деякого доцільного рішення в запропонованій йому практичній ситуації. Відповідно до цієї методики кейс включає опис конкретної практичної ситуації з постановкою проблеми (вказівкою мети дослідження), довідкову і додаткову інформацію (зокрема на аудіо-, відео- і електронних носіях), методичні матеріали.

Кейс-технологія - технологія організації навчального процесу, на якій навчально-методичні матеріали комплектуються в спеціальний набір (кейс) і передаються (пересилаються) студентові для самостійного вивчення (з періодичними консультаціями у призначених йому тьюторів).

Компетентнісний підхід - підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей. Компетентнісний підхід є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та за своєю сутністю є студентоцентрованим. Запровадженню цього підходу присвячено європейський проект Тюнінг.

Компетентність/компетентності - за проектом Тюнінг Європейської Комісії, це динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою/навчальною програмою. Компетентності покладені в основу кваліфікації випускника.

Компетентність (компетентності) як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями.

Компетенція/компетенції - надані (наприклад, нормативно-правовим актом) особі (іншому суб'єкту діяльності) повноваження, коло її (його) службових та інших прав і обов'язків. Слід розрізняти поняття компетенції/компетенцій від компетентності/компетентностей як набутих реалізаційних здатностей особи.

Комунікація - взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності, зокрема для здійснення освіти, навчання.

Контактні години - навчальний час, що проводиться студентами в безпосередньому контакті з викладачем.

Контент - (англ. content) інформаційне (змістовне) наповнення ресурсу.

Контроль якості - процес оцінювання якості, який сфокусований на вимірюванні якості закладу вищої освіти/вищого навчального закладу або освітньої/навчальної програми. Включає певний набір методів, процедур, інструментів, що розроблені і використовуються для визначення відповідності реальної якості встановленим стандартам. Ключовим елементом контролю якості є система доказів правильності оцінки якості.

Кредит ЄКТС - одиниця, яка використовується в Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі (ЄКТС) для вимірювання обсягу навчального навантаження студента, потрібного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Певна кількість кредитів ЄКТС призначається всім компонентам освітньої/навчальної програми та програмі в цілому. Кредит ЄКТС може бути присвоєний студентові як знак того, що оцінюванням встановлено опанування ним певних наперед визначених результатів навчання. Як правило, присвоєний кредит ЄКТС не може бути втрачений, проте за деяких обставин заклад вищої освіти/вищій навчальний заклад може встановити, що для того, аби бути визнаними складовою частиною освітньої/навчальної програми, кредити мають бути присвоєні в певний проміжок часу.

Критерії оцінювання - стосовно оцінювання виконання вимог освітніх/навчальних програм описи того, що і на якому рівні має зробити студент для демонстрації досягнення результатів навчання.

Магістр - назва академічного ступеня (кваліфікації), що присуджується після завершення другого етапу (підрівня) 5-го рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти або другого циклу вищої освіти в болонській класифікації. Зазвичай реалізація магістерської освітньої/навчальної програми вимагає попередньої освіти на бакалаврському підрівні, циклі (у цьому разі

потребує 60–120 кредитів ЄКТС). У певних випадках можлива інтегрована магістерська підготовка в межах двох етапів (підрівнів, циклів) на базі повної (завершеної) середньої освіти (сумарно 300–360 кредитів ЄКТС).

Модуль - навчальний компонент освітньої/навчальної програми, у якій кожний такий компонент містить однакову або кратну кількість кредитів ЄКТС (наприклад 5,10, 15). У різних країнах, освітніх документах модуль може означати компонент освітньої/навчальної програми, курс, навчальну дисципліну, групу навчальних дисциплін.

Мультимедіа - (англ. multimedia від латів. multum багато і media, medium осереддя; засоби) комплексне електронне подання інформації, що включає декілька її видів (текст, зображення, анімація, аудіо- і відеофрагменти).

Навчання - це цілеспрямований, спеціально організований інтерактивний процес взаємодії того, хто навчає та того, хто навчається, що протікає в педагогічній системі.

Навченість навчатися - здатність до організації і постійного продовження власного індивідуального і/або групового навчання. Навченість навчатися є однією з ключових компетентностей особи, що визначені Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу, та включає оцінювання своїх навчальних потреб, процесу та прогресу визначення можливостей, подолання перешкод для успішного навчання, відповідну мотивацію і впевненість.

Національна рамка кваліфікацій - цілісний міжнародно зрозумілий опис національної шкали кваліфікацій у термінах компетентностей, через який усі кваліфікації та інші навчальні досягнення, зокрема у вищій освіті, можуть бути виражені й співвіднесені між собою в узгоджений спосіб.

Освіта - за концепцією Міжнародної стандартної класифікації освіти будь-яка цілеспрямована й організована діяльність для задоволення навчальних потреб (потребу навченості), яку в деяких країнах називають окультуренням або підготовкою. Інакше кажучи, освіта – організована й послідовна комунікація заради навченості. При цьому комунікація розглядається як взаємодія між певною кількістю осіб, що пов'язана з передаванням інформації.

Освітні кваліфікації - кваліфікації, що присуджуються в освітній системі на основі освітніх стандартів.

Освітня програма - узгоджена сукупність освітніх компонентів (навчальних дисциплін, модулів, практик тощо), яка визнана необхідною для присудження певної кваліфікації та описана результатами навчання в термінах компетентностей.

Освітні стандарти - стандарти, що виробляються в освітній системі для забезпечення освіти певного рівня (підрівня, етапу, циклу) і присудження відповідних освітніх (академічних) кваліфікацій (ступенів).

Освітній рівень - (див. рівень освіти, освітня програма) узгоджена сукупність освітніх компонентів (навчальних дисциплін, модулів, практик тощо), яка визнана необхідною для присудження певної кваліфікації та описана результатами навчання в термінах компетентностей.

Оцінка - будь-яка кількісна або якісна міра на основі визначених критеріїв, які використовуються для опису результатів оцінювання в окремій навчальній дисципліні (модулі) або в освітній/навчальній програмі в цілому.

Оцінка якості підготовки фахівців - оцінка міри відповідності рівня підготовленості випускників освітніх установ професійної освіти вимогам, установленим освітніми стандартами.

Оцінювання студентів - формалізований процес визначення рівня опанування студентом запланованих (очікуваних) результатів навчання, що є необхідним для вдосконалення навчального процесу, підвищення ефективності викладання, розвитку студентів.

Придатність до працевлаштування - наявність у випускників компетентностей (знань, умінь, інших особистісних характеристик), що необхідні для успішного працевлаштування.

Присвоєння кредитів - акт надання (зарахування) студентові певної кількості кредитів ЄКТС. Присвоєння кредиту ЄКТС підтверджує, що результати навчання студента оцінено, і що студент виконав вимоги до освітнього/навчального компонента чи кваліфікації.

Програмне забезпечення (програмний засіб) - продукт інтелектуальної діяльності, що включає інформацію, виражену через засоби комп'ютерної підтримки. Програмне забезпечення організовується у вигляді файлів.

Проект Тюнінг - проект Європейської Комісії «Налаштування освітніх структур у Європі», що реалізується з 2000 р. європейськими університетами при взаємодії із сферою праці та спрямований на формування загальної методології порівнюваності і сумісності рівнів та змісту освітніх/навчальних програм у різних предметних областях вищої освіти. Проект охоплює переважну більшість країн, що підписали Болонську декларацію, включаючи Україну. Проект Тюнінг виходить з того, що академічні ступені (кваліфікації) у міжнародному плані можуть бути порівнянними і сумісними, якщо порівнюване те, що здатні (компетентні) виконати їх власники, та якщо порівнювані відповідні академічні і професійні профілі. При цьому не ставиться за мету розроблення уніфікованих

загальноєвропейських освітніх/ навчальних програм із детермінованим переліком навчальних дисциплін та із визначеним змістом. За проектом визначено загальні, ключові та специфічні, предметні компетентності для окремих освітніх галузей. У рамках проекту також розроблені дескриптори циклу/рівня для значної кількості предметних областей.

Професійні кваліфікації - кваліфікації, які надаються з урахуванням професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відображають здатність особи виконувати завдання й обов'язки певного виду професійної діяльності.

Професійні освітні кваліфікації - освітні кваліфікації, які орієнтовані на вихід випускника на ринок праці, здійснення професійної діяльності та надаються в освітній сфері з урахуванням професійних стандартів за результатами виконання професійних освітніх програм. Професійні освітні кваліфікації не слід плутати з академічними кваліфікаціями (ступенями), що орієнтовані на подальше навчання, або професійними кар'єрними кваліфікаціями, які надаються роботодавцями у сфері праці.

Професійні освітні програми - професійно, практично орієнтовані освітні/ навчальні програми, що передбачають вихід випускника на ринок праці.

Професійні стандарти - мінімально необхідні вимоги до змісту та умов праці, кваліфікації працівників, їх компетентностей, що визначаються роботодавцями і слугують основою для присудження професійних кваліфікацій. Професійні стандарти співвідносяться з рівнями національної рамки кваліфікацій і групуються за галузевими ознаками.

Результати навчання - сукупність компетентностей, що виражають знання, розуміння, уміння, цінності, інші особистісні якості, які набув студент після завершення освітньої/навчальної програми або її окремого компонента. Результати навчання в сукупності з критеріями їх оцінювання визначають мінімальні вимоги до присвоєння кредитів, у той час як виставлення оцінок ґрунтується на зіставленні реальних навчальних досягнень студента з мінімальними вимогами. Реальні результати навчання відрізняються від навчальних цілей (очікуваних результатів) тим, що стосуються навчальних досягнень студента, тоді як цілі навчання є намірами викладача (запланованими результатами). Термін «результати навчання» є одним з основних термінів Болонського процесу і важливий для розуміння та порівняння розмаїття академічних ступенів (кваліфікацій) у Європі, зміни освітньої парадигми з процесної на результатну. Останнє означає перехід від підходу в побудові освітніх/навчальних програм та викладанні, орієнтованого на викладача, до студентоцентрованого підходу.

Рейтинг - підсумовані оцінні результати поточного, проміжного і підсумкового контролю.

Рівень освіти - місце освітньої/навчальної програми, відповідного академічного ступеня (кваліфікації) в системі освіти, зокрема вищої освіти. Рівень освіти, поряд з галуззю освіти, є основною класифікаційною змінною Міжнародної стандартної класифікації освіти. Кваліфікації також ідентифікуються з певними рівнями європейських і національних рамок кваліфікацій. Зазвичай існує національна ієрархія рівнів освіти, академічних ступенів, кваліфікацій (з цією метою в різних країнах прийнято національні системи класифікації освіти та рамки кваліфікацій). Кількість рівнів освіти, академічних ступенів, кваліфікацій може відрізнятися поміж країнами та системами вищої освіти.

Розуміння - теоретичний (концептуальний) рівень опанування знань, що дає змогу не лише фактично знати, що, де і коли відбувається, а й пояснити, чому і як здійснюється те чи інше явище.

Синергія, ефект - зростання ефективності діяльності в результаті об'єднання, інтеграції, злиття окремих частин в єдину систему.

Системний підхід - це підхід до дослідження об'єкта (проблеми, явища, процесу) як до системи, у якій виділені елементи, внутрішні і зовнішні зв'язки, що суттєвим чином впливають на досліджувані результати його функціонування.

Ситуаційний аналіз - розгляд студентом конкретної ділової (виробничої) ситуації з використанням вивчених теоретичних методів.

Слайдова презентація - демо-ролик, у якому демонстрація здійснюється шляхом чергування екранних кадрів на дисплеї комп'ютера.

Стандарти - положення (норми), що визначають певний рівень вимог до змісту, якості та умов її оцінювання. Стосовно закладів вищої освіти/вищих навчальних закладів стандарти містять визначення того, що має бути досягнуто цими закладами для акредитації чи сертифікації їх або їхніх освітніх/навчальних програм. Щодо освітніх/навчальних програм, то стандарти включають опис результатів навчання, необхідних для присудження кваліфікації.

Стратегія у вищій освіті - визначення довгострокових цілей розвитку вищої освіти та обставин, з урахуванням яких плануються, ресурсно забезпечуються і реалізуються відповідні заходи. У рамках Болонського процесу у 2007 р. прийнята стратегія «Європейський простір вищої освіти в глобальному оточенні», у якій поміж пріоритетів на майбутнє є цілісне функціонування цього простору.

Студентоцентрикований підхід - передбачає розроблення освітніх навчальних програм, які зосереджуються на результатах навчання, ураховують

особливості пріоритетів особи, яка навчається, ґрунтуються на реалістичності запланованого навчального навантаження, що узгоджується з тривалістю освітньої/навчальної програми. При цьому студентів надаються більші можливості щодо вибору змісту, темпу, способу та місця навчання.

Ступінь - офіційна освітня кваліфікація, яка присуджується закладом вищої освіти/вищим навчальним закладом після успішного завершення відповідної освітньої/навчальної програми. Порівняно з академічним ступенем є більш широким поняттям, оскільки охоплює також професійні освітні кваліфікації.

Ступінь першого циклу - освітня кваліфікація, що присуджується закладом вищої освіти/вищим навчальним закладом після успішного завершення першого циклу вищої освіти за Болонською класифікацією з тривалістю навчання не менше трьох років та навчальним навантаженням 180–240 кредитів ЄКТС. Ступінь першого циклу, який зазвичай називають бакалаврським, надається на основі третього освітнього рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти.

Ступінь другого циклу - освітня кваліфікація, що присуджується закладом вищої освіти/вищим навчальним закладом після успішного завершення другого циклу вищої освіти за Болонською класифікацією з тривалістю навчання 1–2 роки та навчальним навантаженням 60–120 кредитів ЄКТС. Ступінь другого циклу, який зазвичай називають магістерським, надається на основі отриманого раніше ступеня першого циклу або (у випадку інтегрованого ступеня) на основі третього освітнього рівня за Міжнародною стандартною класифікацією освіти.

Ступінь третього циклу - освітня кваліфікація, що присуджується закладом вищої освіти/вищим навчальним закладом після успішного завершення третього циклу вищої освіти за Болонською класифікацією з тривалістю навчання 3–4 роки і передбачає обов'язкове проведення науково-дослідницької роботи. Ступінь третього циклу, який зазвичай називають докторським, надається на основі отриманого раніше ступеня другого циклу або в певних випадках – першого циклу вищої освіти.

Тестове завдання - питання, на яке той, хто навчається повинен дати правильну відповідь, записавши його самостійно (відкрита форма тестового завдання) або вибрати із запропонованих варіантів відповідей (закрита форма завдань). В окремі класи виділяють також тестові завдання на встановлення відповідності між двома групами елементів, а також завдання на встановлення правильної послідовності елементів у списку.

Трансфер - процес зарахування кредитів, присвоєних в одному освітньому закладі і визнаних в іншому, як правило, з метою отримання (присудження) кваліфікації.

Тривалість освітньої програми - стандартна кількість років, упродовж яких студент може виконати освітню програму.

Тьютор - викладач-консультант у системі дистанційного навчання. Тьютор здійснює навчально-методичне керівництво навчальним процесом, консультує студентів по своїх дисциплінах (як очно, так і дистанційно), проводить перевірку результатів контрольного тестування.

Уміння - здатність до застосування знань і розуміння для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння бувають когнітивними (інтелектуально-творчими) на підставі логічного, інтуїтивного, творчого мислення або практичними на основі спритності, майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів.

Фасилітація - нова модель взаємовідносин викладача і студента, яка передбачає допомогу, організацію і стимулювання з боку викладача ефективної самостійної роботи студента і формування його компетенцій.

Формальна освіта - освіта, що призводить до присудження кваліфікації (кваліфікацій) у межах певного освітнього рівня (етапу, циклу) і здійснюється в закладах освіти. За даними Організації економічного співробітництва і розвитку формальна освіта зазвичай актуальна для осіб віком до 40 років, для старшого віку її роль у навчанні впродовж життя значно знижується.

Шкалування - процедура фіксації сукупності результатів тестування з упорядкуванням їх у певну числову систему.

Якість навчання - міра відповідності знань, умінь, навичок і компетенцій випускника навчального закладу заздалегідь погодженим вимогам, що забезпечують його конкурентоспроможність на ринку праці.

Якість освіти - розкривається в таких поняттях, як:

- якість змісту освіти;
- якість викладання;
- якість результатів освіти;
- якість інформаційно-комунікаційних освітніх.

Методичні рекомендації і завдання
з проведення тренінгу
«Чи знаємо ми інтерактивні методи навчання?»
для викладачів-учасників Тренінг-курсу
«Сучасні освітні технології»

Укладач: Галина Миколаївна Козлова